

YOUTH SUPPORT POLICY IN UZBEKISTAN DURING THE INITIAL STAGE OF INDEPENDENCE: LEGISLATIVE FOUNDATIONS AND INSTITUTIONAL MECHANISMS

Mamadali Toshpulatov

PhD student

Navoi State University

Navoi, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: youth policy, legal foundations, social protection, Republican Council for Youth Affairs, Kamolot, Umid, Iste'dod, Zulfiya Award, institutional development.

Abstract: The article analyzes the legal foundations of youth support in the Republic of Uzbekistan during the initial stage of independence, as well as the practical mechanisms formed through state and public institutions and the stages of their development. It examines the regulatory framework of state youth policy in 1991-1999, the social protection of young people, the encouragement of talented youth, and measures aimed at strengthening entrepreneurship and vocational training. The study concludes that youth policy evolved from a general protection model into a targeted system focused on the development of human capital.

Received: 04.04.26

Accepted: 05.04.26

Published: 06.04.26

MUSTAQILLIKNING DASTLABKI BOSQICHIDA O'ZBEKISTONDA YOSHLARNI QO'LLAB-QUVVATLASH SIYOSATI: QONUNCHILIK ASOSLARI VA INSTITUTSIONAL MEKANIZMLAR

Mamadali Toshpo'latov

Tayanch doktorant

Navoiy davlat universiteti

Navoiy, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: yoshlar siyosati, qonunchilik asoslari, ijtimoiy himoya, Yoshlar ishlari bo'yicha Respublika kengashi,

Annotatsiya: Maqolada O'zbekiston Respublikasida mustaqillikning dastlabki bosqichida yoshlarni qo'llab-quvvatlashning qonunchilik asoslari, davlat va jamoat

Kamolot, Umid, Iste'dod, Zulfiya mukofoti, institutsional rivojlanish.

institutlari orqali shakllangan amaliy mexanizmlar hamda ularning rivojlanish bosqichlari tahlil qilinadi. 1991-1999-yillarda yoshlarga oid davlat siyosatining normativ-huquqiy bazasi, yoshlarning ijtimoiy himoyasi, iqtidorli yoshlarni rag'batlantirish, tadbirkorlik va kasb-hunar tayyorgarligini kuchaytirishga qaratilgan chora-tadbirlar yoritiladi. Tadqiqot natijasida yoshlar siyosati umumiy himoya modelidan maqsadli va inson kapitalini rivojlantirishga yo'naltirilgan tizimga aylangani asoslab beriladi.

ПОЛИТИКА ПОДДЕРЖКИ МОЛОДЕЖИ В УЗБЕКИСТАНЕ НА НАЧАЛЬНОМ ЭТАПЕ НЕЗАВИСИМОСТИ: ЗАКОНОДАТЕЛЬНЫЕ ОСНОВЫ И ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ МЕХАНИЗМЫ

Мамадали Тошпулатов

Базовый докторант

Навоийский государственный университет

Навои, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: молодежная политика, законодательные основы, социальная защита, Республиканский совет по делам молодежи, Камолот, Умид, Истеъдод, премия имени Зульфии, институциональное развитие.

Аннотация: В статье анализируются правовые основы поддержки молодежи в Республике Узбекистан на начальном этапе независимости, а также практические механизмы, сформированные через государственные и общественные институты, и этапы их развития. Рассматриваются нормативно-правовая база государственной молодежной политики в 1991-1999 годах, социальная защита молодежи, поощрение одаренных молодых людей, а также меры, направленные на развитие предпринимательства и профессиональной подготовки. В результате исследования обосновывается, что молодежная политика эволюционировала от модели общей социальной защиты к целенаправленной системе, ориентированной на развитие человеческого капитала.

Kirish. Mustaqillikning ilk yillaridan boshlab O'zbekistonda yoshlar masalasi davlat qurilishi va jamiyat taraqqiyotining strategik yo'nalishlaridan biri sifatida talqin qilindi. Bu

yondashuvning asosida yoshlarning nafaqat demografik guruh, balki davlatning kelajak salohiyati, mehnat resursi va ma'naviy-intellektual tayanchi ekani haqidagi qarash yotardi [1]. Shu bois 1990-yillar davomida yoshlar manfaatlarini himoya qilish, ularning huquqiy maqomini belgilash, ta'lim, bandlik, iste'dod va tashabbuslarini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan izchil normativ-huquqiy tizim barpo etildi.

1991-1999-yillarda yoshlarni qo'llab-quvvatlash, ularning huquq va manfaatlarini ta'minlash hamda bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etishga oid 32 ta maxsus normativ-huquqiy hujjat qabul qilingani, 30 dan ortiq hukumat qarorlari aynan shu sohaga daxldor bo'lgani, 400 dan ziyod boshqa hujjatlarda ham yoshlar manfaatiga doir normalar aks etgani mazkur siyosatning keng qamrovli xususiyatini ko'rsatadi [2]. Bu ko'rsatkichlar yoshlar siyosati tasodifiy tashabbuslar yig'indisi emas, balki davlat boshqaruvi tizimining alohida yo'nalishiga aylanganini anglatadi.

Mazkur maqolaning maqsadi O'zbekistonda 1991-1999-yillarda yoshlarni qo'llab-quvvatlashning qonunchilik asoslari va institutsional mexanizmlarini tarixiy tahlil qilishdan iborat. Tadqiqotda uch asosiy yo'nalishga e'tibor qaratiladi: birinchidan, yoshlarga oid huquqiy poydevorning yaratilishi; ikkinchidan, ijtimoiy himoya va rag'batlantirish tizimining kengayishi; uchinchidan, maqsadli jamg'armalar va mukofotlar orqali yoshlar siyosatining differensial modelga o'tishi.

Maqola tarixiylik, tizimlilik, qiyosiy-tahliliy va institutsional yondashuvlar asosida yozildi. Yoshlarga oid davlat siyosatining shakllanishi alohida qarorlar yoki tashkiliy o'zgarishlar ketma-ketligi sifatida emas, balki mustaqillikning dastlabki davridagi iqtisodiy, siyosiy va ma'naviy islohotlar bilan uzviy bog'liq yaxlit jarayon sifatida ko'rib chiqildi. Normativ-huquqiy hujjatlar, hukumat qarorlari, rasmiy matbuot materiallari va ilmiy-adabiy manbalar bir-biri bilan bog'langan holda tahlil qilindi [3], [4].

Tadqiqotda shuningdek, "institutsional bosqichlash" usuli qo'llanildi. Unga ko'ra, 1991-2000-yillardagi yoshlar siyosati uch bosqichda baholandi: 1991-1992-yillar – huquqiy va tashkiliy poydevor yaratish bosqichi; 1993-1995-yillar – ijtimoiy himoya va koordinatsion mexanizmlarni mustahkamlash bosqichi; 1996-1999-yillar – maqsadli jamg'armalar, mukofotlar va xalqaro ta'lim dasturlari orqali tabaqalashtirilgan qo'llab-quvvatlash bosqichi.

Natijalar. O'zbekistonda yoshlarga oid ilk fundamental normativ-huquqiy hujjat 1991-yil 20-noyabrda qabul qilingan "O'zbekiston Respublikasida yoshlarga oid davlat siyosatining asoslari to'g'risida"gi qonun bo'ldi [3]. Mazkur qonun loyihasining ommaviy muhokamaga chiqarilishi va maxsus qo'mita muhokamasidan o'tkazilishi yoshlar masalasining dastlabdan jamoatchilik muhokamasi bilan bog'langanini ko'rsatadi [4]. Ushbu qonunda yoshlar siyosatining

maqsadlari, asosiy tamoyillari, davlat organlarining vakolatlari, yoshlarning huquqiy va ijtimoiy himoyasi, tadbirkorlik va iste'dodlarni qo'llab-quvvatlash, shuningdek davlat va jamoatchilik nazoratining umumiy qoidalari belgilandi [5].

Mazkur qonunning tarixiy ahamiyati shundaki, u yoshlar siyosatini ilk bor mustaqil davlatning normativ kategoriyasi darajasiga ko'tardi. Sobiq komsomol modelida yoshlar ko'proq mafkuraviy safarbarlik obyekti sifatida ko'rilgan bo'lsa, yangi qonun ularni huquq va manfaatlari himoya qilinadigan alohida ijtimoiy-demografik qatlam sifatida mustahkamladi. Shu bilan birga, sobiq komsomol isloh qilinishi natijasida O'zbekiston Yoshlar Ittifoqining shakllanishi yoshlarni birlashtirishning yangi tashkiliy asosini yuzaga keltirdi [6].

Huquqiy baza yaratilishi ortidan yoshlar siyosati amaliy ijtimoiy himoya choralari bilan to'ldirildi. 1992-yilda talabalar va o'quvchi yoshlarning ovqatlanish sharoitini yaxshilash maqsadida ta'lim muassasalari oshxonalarida bepul nonushta hamda tushlik uchun 50 foiz chegirma joriy qilindi [7]. Bu qaror ijtimoiy himoyaning eng zarur kundalik ehtiyojlardan boshlanganini ko'rsatadi. Ayniqsa, erkin narxlar joriy etilishi sharoitida bunday yengilliklar yoshlarning turmush darajasini keskin pasayib ketishidan saqlashga xizmat qilgan.

Shu davrda chet davlatlarga ta'lim olish uchun yuborilayotgan yoshlarni qo'llab-quvvatlashning moddiy mexanizmlari ham belgilandi. Yoshlarning borish-kelish xarajatlari, ta'til vaqtida bir marotaba qaytib kelish sarflari tegishli idoralar tomonidan qoplanishi, ayrim toifadagi talabalar, xususan yetim yoshlarga cheklangan valyuta ajratilishi nazarda tutildi [8]. Bu chora yoshlar siyosatining faqat ichki emas, xalqaro ta'lim yo'nalishi bilan ham bog'langanini bildiradi.

1992-yilda ijodkor yoshlarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha ham alohida qarorlar qabul qilindi. Nukus, viloyat markazlari va Toshkent shahrida maxsus uy-joylar qurilishi, davlat mukofotlari, qo'shimcha stipendiyalar, chet elda o'qish imkoniyatlari hamda kommunal va transport imtiyozlari joriy etilishi yoshlar siyosatining iste'dod va ijodni rag'batlantirishga yo'naltirilganini ko'rsatadi [9]. Shu bilan bir qatorda, Turkiyada ta'lim olayotgan o'zbekistonlik yoshlar uchun maxsus hukumat komissiyasining tuzilishi, ularga gazeta-jurnallar, badiiy va ilmiy adabiyotlar yetkazib berish, tekin tibbiy xizmat va maxsus aviaqatnovlar tashkil etilishi chet eldagi yoshlarni ham davlat e'tiboridan chetda qoldirmaslik siyosatini namoyon etdi [10].

Yoshlar siyosatining samarali amalga oshirilishi faqat alohida qarorlar bilan emas, balki ularni muvofiqlashtiruvchi maxsus institutlar orqali ham ta'minlandi. 1992-yil 4-dekabrda Yoshlar ishlari bo'yicha Respublika kengashining tashkil etilishi aynan shunday institutsional burilish bo'ldi [11]. Kengashga Bosh vazirning yoshlar masalasiga mas'ul o'rinbosari rahbarlik qilgani,

Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar, shahar va tumanlarda shunga o'xshash kengashlar tuzilgani yoshlar siyosatini hududiy darajada ham tizimli yuritish niyatidan dalolat beradi.

Mazkur kengashlarning ahamiyati shundaki, ular yoshlar siyosatini biror bitta vazirlik yoki tashkilotning tor faoliyati sifatida emas, balki davlat organlari, jamoat tashkilotlari va boshqa sektorlar hamkorligida olib boriladigan ko'p institutli siyosat darajasiga olib chiqdi. Bu keyinchalik yoshlar siyosatining ko'p yo'nalishli — ta'lim, bandlik, huquqiy tarbiya, ma'naviyat va ijtimoiy himoya bilan bog'liq modelini shakllantirishga xizmat qildi [12].

1993-yildan boshlab yoshlar siyosati ijtimoiy himoya doirasidan chiqib, rag'batlantirish va inson kapitalini rivojlantirish bosqichiga o'ta boshladi. Talabalar uchun maxsus stipendiyalar joriy etilishi, maktab o'quvchilari uchun respublika va xalqaro musobaqalar hamda olimpiadalar o'tkazilishi, oliy ta'lim muassasalariga maxsus stipendiyalar joriy qilish huquqining berilishi shu yo'nalishdagi muhim qadam bo'ldi [12]. Bunda bilimga qiziqish, ma'naviy fazilat, iste'dod va ijodiy qobiliyatni davlat darajasida rag'batlantirish maqsad qilib qo'yildi.

1993-yil 25-martdagi qaror bilan iqtidorli talaba va aspirantlarga yuqori miqdordagi davlat stipendiyalari tayinlanishi, olimpiada va tanlov g'oliblarining oliy ta'lim muassasalariga test va imtihonlarsiz qabul qilinishi belgilandi [13]. Bu choralar ta'lim tizimida iqtidorni selektiv ravishda qo'llab-quvvatlash mexanizmi shakllanganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, ijodkor yoshlar uchun uy-joy qurilishi va "Iste'dod" jamg'armasining tashkil etilishi rag'batlantirishni moddiy, ijtimoiy va ma'naviy yordam bilan uyg'unlashtirdi [14], [15].

"Iste'dod" jamg'armasi faoliyatining tashkiliy va moliyaviy jihatdan mustahkamlanishi, unga hududlarda filiallar ochish huquqining berilishi yoshlar siyosatida maqsadli jamg'armalar modelining shakllanganini ko'rsatadi [16]. Bu holat bevosita davlat budjeti, hududiy hokimliklar va markaziy institutlar o'rtasidagi hamkorlikka asoslangan bo'lib, iste'dodlarni qo'llab-quvvatlashni markazlashtirilgan, lekin hududlarga tushadigan tizimga aylantirdi.

1994-yildan boshlab yoshlar siyosatida huquqiy tarbiya va bozor iqtisodiyotiga moslashuv masalalari ham alohida o'rin egalladi. 1994-1996-yillarga mo'ljallangan Huquqiy ta'lim bo'yicha kompleks dastur tasdiqlanib, maktab, kollej va oliy ta'lim muassasalari uchun huquqiy adabiyotlar tayyorlash yo'lga qo'yildi [17]. Bu chora demokratik jamiyat qurilishi sharoitida yoshlarning huquqiy madaniyati va fuqarolik ongini yuksaltirishga qaratilgan edi.

Shu bilan birga, yoshlar bandligi dolzarb muammo sifatida kun tartibiga chiqdi. Ish so'rab murojaat qilayotganlarning katta qismini yoshlar tashkil etgani, aholi soni yiliga o'rtacha 23 ming kishiga ko'payib borishi ishsizlikni jiddiy ijtimoiy masalaga aylantirdi [18]. Ana shunday sharoitda qishloq yoshlari uchun kasb-hunar ta'limining yo'nalishini bozor talablariga

moslashtirish, biznes-maktablar, kasb-hunar litseylari va kollejlarga o'tish, qayta o'qitish kurslari va maslahat markazlarini tashkil etish yuzasidan qarorlar qabul qilindi [19]. Bu esa yoshlar siyosatining ijtimoiy himoya modelidan iqtisodiy moslashtirish modeliga o'ta boshlaganini ko'rsatadi.

1996-yildan boshlab yoshlar siyosatida yangi bosqich boshlandi. O'zbekiston Yoshlar Ittifoqi faoliyati tugatilgach, uning o'rnida yoshlarning har tomonlama kamol topishi, bilim va kasb egallashi, ma'naviy-axloqiy tarbiyasi, ijtimoiy himoyasi va tadbirkorligini qo'llab-quvvatlash maqsadida "Kamolot" jamg'armasi tashkil etildi [20]. Jamg'arma faoliyatining besh yilga soliqlardan ozod qilinishi, hududiy bo'limlarning tashkil etilishi davlatning yangi yoshlar institutini moliyaviy va tashkiliy qo'llab-quvvatlashga tayyor bo'lganini ko'rsatadi [21].

1997-yilda "Umid" jamg'armasining tashkil etilishi esa yoshlar siyosatini yuqori malakali milliy kadrlar tayyorlash strategiyasi bilan bog'ladi [22]. Chet elda o'qish uchun Prezident grantlari ajratilishi, tanlov asosida saralash tizimining joriy etilishi, keyinchalik bu yoshlarni mamlakatning ustuvor tarmoqlariga yo'naltirish tartibi belgilanishi yoshlar siyosatining elit-kadrlar tayyorlash modeliga kirganini ko'rsatadi. "Umid" jamg'armasi homiylarini soliqdan ozod qilish, "Kamolot" mukofotini ta'sis etish va Saudiya Arabistoni bilan yoshlar ishlari bo'yicha hamkorlik mexanizmlarining yaratilishi ham ayni yo'nalishning institutsional mustahkamlanishiga xizmat qildi [23], [24].

1999-yilda Zulfiya nomidagi Davlat mukofotining joriy etilishi yoshlar siyosatida gender yo'nalishining alohida e'tiborga olinganini ko'rsatadi. Ushbu mukofot orqali yosh xotin-qizlarning ta'lim, fan, madaniyat, san'at, sport va axborot texnologiyalaridagi yutuqlarini rag'batlantirish tizimi yaratildi [25]. Shunday qilib, 1990-yillar oxiriga kelib yoshlar siyosati umumiy himoya choralaridan tashqari, aniq toifa va salohiyatga yo'naltirilgan differensial rag'batlantirish tizimiga ega bo'ldi.

Muhokama. Ko'rib chiqilgan materiallar O'zbekistonda yoshlarni qo'llab-quvvatlash siyosati 1990-yillarda uch muhim evolyutsion bosqichni bosib o'tganini ko'rsatadi. Birinchi bosqichda yoshlar siyosatining huquqiy va konseptual poydevori yaratildi. Bu yerda asosiy maqsad yoshlarni mustaqil davlat siyosatining obyekt sifatida tan olish va ularning huquqiy maqomini belgilashdan iborat edi [3], [5]. Ikkinchi bosqichda ijtimoiy himoya va amaliy yordam ustuvor bo'lib, ovqatlanish, stipendiya, chet el ta'limi, huquqiy ta'lim va bandlik bo'yicha chora-tadbirlar kuchaydi [7], [8], [17], [19]. Uchinchi bosqichda esa maqsadli jamg'armalar va mukofotlar orqali yoshlar siyosati differensiallashdi; iqtidorli, ijodkor, tadbirkor va yosh xotin-qizlarni alohida qo'llab-quvvatlash mexanizmlari qaror topdi [20], [22], [25], [26].

Mazkur siyosatning kuchli jihati shundaki, u faqat ma'naviy yoki tashkiliy tashabbus darajasida qolmay, keng normativ-huquqiy baza, davlat budjeti, hukumat qarorlari va hududiy institutlar orqali ta'minlandi. Shu bilan birga, bu tizimda ayrim ziddiyatlar ham kuzatiladi. Masalan, Yoshlar Ittifoqi faoliyatining tugatilishi va uning o'rniga "Kamolot" jamg'armasining tuzilishi yoshlar siyosatida institutsional uzilish ham yuz berganini ko'rsatadi [20]. Demak, yoshlar manfaatlarini qo'llab-quvvatlashning uzluksizligi ko'p jihatdan institutlarning nomi va shaklidan ko'ra, ularning mazmuni va amaliy samaradorligiga bog'liq bo'lgan.

Yana bir muhim xulosa shuki, O'zbekistonda yoshlar siyosati 1990-yillarda ijtimoiy himoya modelidan inson kapitalini rivojlantirish modeliga bosqichma-bosqich o'tdi. Dastlab davlat yoshlarni ijtimoiy himoya qilish, turmush darajasini saqlash va ta'limga kirish imkoniyatini kengaytirishga e'tibor qaratgan bo'lsa, 1999-yilga kelib ularni selektiv ravishda rag'batlantirish, xorijda o'qitish, iste'dodli qatlamni aniqlash va milliy kadrlar siyosati bilan bog'lashga o'ta boshladi. Bu esa yoshlar siyosatining modernizatsion xarakterini kuchaytirdi.

Xulosa. 1991-1999-yillar O'zbekistonda yoshlarni qo'llab-quvvatlash siyosatining shakllanish va institutsional mustahkamlanish davri bo'ldi. Bu bosqichda yoshlar masalasi davlat siyosatining alohida va ustuvor yo'nalishiga aylantirildi, huquqiy asoslar yaratildi, ijtimoiy himoya mexanizmlari yo'lga qo'yildi, koordinatsion kengashlar tashkil etildi, ta'lim va bandlik sohasida maxsus choralar ko'rildi, iste'dodli va ijodkor yoshlarni rag'batlantirishning alohida tizimi shakllandi [2], [11], [15], [22].

Mazkur tarixiy tajriba shuni ko'rsatadiki, yoshlar siyosatining samaradorligi faqat umumiy deklaratsiyalar bilan emas, balki qonunchilikning puxtaligi, moliyaviy ta'minot, koordinatsion institutlar, hududiy ijro va maqsadli rag'batlantirish mexanizmlarining uyg'unligi bilan belgilanadi. Shu ma'noda, 1990-yillarda yaratilgan qonunchilik va institutsional asoslar keyingi davr yoshlar siyosati uchun fundamental poydevor vazifasini bajardi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Мирзиёев Ш.М. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. – Тошкент: Ўзбекистон, 2017. – 27 б.
2. Ўзбекистон Республикасининг Биринчи Президенти Ислон Каримовнинг Олий Кенгашнинг навбатдан ташқари 9-сессиясидаги нутқи. / Халқ сўзи, 1992 йил 5 январь. №4 (255). – Б. 1-2.
3. Ёшларга оид давлат сиёсатининг асослари тўғрисидаги қонуни. Лойиҳа. / Халқ сўзи, 1991 йил 23 октябрь. №205. – Б. 2.

4. Ёшларга оид давлат сиёсатининг асослари тўғрисидаги қонун лойиҳаси ҳақида. Ёшларга доир сиёсат комитети раиси А. Аъзамхўжаев маърузаси. / Халқ сўзи, 1991 йил 29 ноябрь. №231. – Б. 2.
5. Ўзбекистон Республикасида ёшларга оид давлат сиёсатининг асослари тўғрисида. / Халқ сўзи, 1992 йил 8 январь. №6 (257). – Б. 2.
6. Топилдиев О.Р. Ўзбекистоннинг ижтимоий-сиёсий ҳаётида ёшларнинг тутган ўрни (1991–2008 йй.). Тарих фанлари номзоди илмий даражасини олиш учун ёзилган диссертация автореферати. – Тошкент, 2011. – Б. 12.
7. Эркин нархлар жорий этилиши муносабати билан талабалар, ўқувчи ёшлар, ўзгаларнинг қарамоғига муҳтож бўлган ёлғиз пенсионерлар ва меҳнаткашларнинг имтиёзли умумий овқатланишини ташкил этиш юзасидан қўшимча чора-тадбирлар ҳақида. / Ўзбекистон овози, 1992 йил 22 январь. №16 (21.135). – Б. 2.
8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Vazirlar Mahkamasining 1992-yil 20-iyuldagi “O‘zbekiston yoshlarini chet mamlakatlarga o‘qishga yuborish to‘g‘risida”gi 334-son Qarori.
9. Ўзбекистон ижодкор ёшларини давлат йўли билан қўллаб-қувватлаш чоралари тўғрисида. / Тошкент ҳақиқати, 1992 йил 29 август. №125 (10.374). – Б. 1.
10. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Vazirlar Mahkamasining 1992-yil 2-dekabdagi “Turkiya Respublikasi o‘quv yurtlarida ta’lim olayotgan O‘zbekiston yoshlariga yordam ko‘rsatish to‘g‘risida”gi 564-son Qarori.
11. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Vazirlar Mahkamasining 1992-yil 4-dekabdagi “O‘zbekiston yoshlar ishlari bo‘yicha respublika kengashini tashkil etish to‘g‘risida”gi 568-son Qarori.
12. Ўзбекистоннинг ўқувчи ёшларини рағбатлантириш чоралари тўғрисида. / Туркистон, 1993 йил 9 февраль. №17 (14045). – Б. 1.
13. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1993-yil 25-martdagi “O‘zbekiston o‘quvchi yoshlarini taqdirlash va moddiy rag‘batlantirish to‘g‘risida”gi 157-son Qarori.
14. Об улучшении жилищных условий творческой молодежи. / Правда Востока, 11 мая 1993 года. №55 (22956). – С. 2.
15. Ижодкор ёшларнинг “Истеъдод” республика жамғармасини тузиш ҳақида. / Туркистон, 1993 йил 6 май. №52 (14080). – Б. 1.

16. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1993-yil 19-maydagi “Ijodkor yoshlarning “Iste’dod” respublika jamg‘armasi faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 238-son Qarori.

17. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1994-yil 13-iyundagi “Yoshlarning huquqiy ta’limini takomillashtirish kompleks dasturi to‘g‘risida”gi 296-son Qarori.

18. Каримов И.А. Янгича фикрлаш ва ишлаш – давр талаби. – Тошкент: Ўзбекистон, 1997. – Ж. 5. – 223 б.

19. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1995-yil 29-iyuldagi “Bozor islohotlari talablarini hisobga olgan holda qishloq yoshlari kasb-hunar ta’limining yo‘nalishini o‘zgartirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 296-son Qarori.

20. Ўзбекистон Республикаси ёшларининг “Камолот” жамғармаси тўғрисида. / Туркистон, 1996 йил 20 апрель. №24 (14322). – Б. 1.

21. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1996-yil 30-iyuldagi “O‘zbekiston Respublikasi yoshlarining “Kamolot” jamg‘armasini qo‘llab-quvvatlash to‘g‘risida”gi 207-son Qarori.

22. Ўзбекистон Республикаси Президентининг иқтидорли ёшларнинг чет элда таълим олишларини қўллаб-қувватлаш “Умид” жамғармасини тузиш тўғрисида. / Туркистон, 1997 йил 8 январь. №3 (14396). – Б. 1.

23. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1997-yil 13-iyundagi “O‘zbekiston Respublikasi yoshlari “Kamolot” jamg‘armasining mukofotini ta’sis etish to‘g‘risida”gi 293-son Qarori.

24. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1997-yil 27-iyundagi “O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining iqtidorli yoshlarning chet elda ta’lim olishlarini qo‘llab-quvvatlash “Umid” jamg‘armasi homiylarini soliqlardan ozod qilish to‘g‘risida”gi 328-son Qarori.

25. Зулфия номидаги Давлат мукофотини таъсис этиш бўйича таклифларни қўллаб-қувватлаш тўғрисида. / Халқ сўзи, 1999 йил 11 июнь. №115 (2153). – Б. 1.